

Рішення спеціалізованої вченої ради ДФ 41.081.2023

Про присудження ступеня доктора філософії

*Василевській Надії Станіславівні*

Спеціалізована вчена рада ДФ 41.081.2023 Одеського національного університету імені І. І. Мечникова прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Василевській Надії Станіславівні на підставі прилюдного захисту дисертації «Цивільно-правове регулювання страхових відносин у сфері надання медичних послуг» за спеціальністю 081 Право «20» лютого 2024 року.

Василевська Надія Станіславівна 1981 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2011 році Одеський національний університет імені І. І. Мечникова за спеціальністю 081 Право. У 2016 році вступила до аспірантури Одеського національного університету імені І. І. Мечникова за спеціальністю 081 Право.

З вересня 2023 року Василевська Надія Станіславівна працює старшим викладачем кафедри цивільно-правових дисциплін ОНУ імені І. І. Мечникова. Загальний науково-педагогічний стаж 9 років.

Дисертацію виконано в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова. Науковий керівник Валах Вікторія Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту охорони здоров'я Одеського національного медичного університету.

Здобувачка має 14 наукових робіт, 5 з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, 1 наукова публікації у виданні, що індексується у наукометричній базі Scopus, 1 публікація в міжнародному виданні та тези в збірниках матеріалів наукових конференцій:

1. Василевська Н. С. Специфіка категоріального апарату страхування відповідальності медичних працівників. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2023 Вип 78. част 1. Ужгород. С. 152-158
2. Василевська Н. С., Труба В.І. Доступність ліків як результат механізмів реімбурсації та медичного страхування – питання для дискусії. *Правова держава*. 2023 Вип. 51. Одеса: Фенікс. С. 107-115.
3. Василевська Н. С. Медичне страхування під час воєнного стану в Україні: практичний нарис. *Правова держава*. 2023 Вип. 50. Одеса: Фенікс. С. 86-91



4. Василевська Н. С. Сучасний стан правового регулювання окремих видів обов'язкового страхування у сфері охорони здоров'я. *Вісник Одеського національного університету. Правознавство* / ред. колегія журналу: І. М. Коваль (головний редактор) та ін. 2017. Т. 22. Вип. 2 (31). С. 36-47
5. Василевська Н. С. Особливості об'єкта договору добровільного медичного страхування. *Правова держава*. 2017 Вип. 27. Одеса: Фенікс. С. 86-91
6. Nadia S. Vasilevskaya, Olena V. Bailo Medical insurance as a direction of reforming the health system in Ukrain. *Wiadomosci Lekarskie*. 2019. tom LXXII, pp. 897-903. (Scopus)
7. Василевська Н. / Vasylevska N. Медицинские услуги как особый вид услуг / Economic and Law Paradigm of Modern Society. *Scientific Journal by Open Europe*. Словаччина. 2020. Issue 1-2020, pp. 46-55 (*міжнародний журнал*).

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради присутні на захисті фахівці. Зауваження та надані пропозиції викладено в письмовій формі в нашому рішенні.

**Рецензент: Клейменова Світлана Миколаївна**, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ОНУ імені І. І. Мечникова.

*Зауваження та рекомендації:*

1) При дослідженні питань особливих ознак медичної послуги в п. 1.2 «Співвідношення понять «медична послуга» та «медична допомога»» Розділу 1, авторка дає визначення медичній послугі та виділяє її ознаки. В той же час в сфері охорони здоров'я надається цілий спектр послуг пов'язаних з медичних обслуговуванням, цікавим було б провести порівняльну характеристику «медичної послуги» з іншими послугами сфери охорони здоров'я, та визначити їх місце в сфері медичного страхування.

2) При дослідженні договору ДМС в п. 2.2 «Цивільно-правова характеристика договору добровільного медичного страхування» Розділу 2, авторка зазначає, «правовідносини з добровільного медичного страхування мають особливий склад учасників», зокрема: страховики (страхові організації), страхувальники, застраховані. Щодо наступного учасника «заклади охорони здоров'я» для коректнішого визначення суб'єкту добровільного медичного страхування, авторка пропонує вживати формулювання «надавачі медичних послуг», а саме: «медичні заклади, які мають дозвіл на право надання медичної допомоги й послуг, науково-дослідницькі та медичні інститути, а також фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які надають медичні послуги на



підставі отриманих ліцензій згідно із чинним законодавством» (с.100). Робота виграла б, якщо дисертантка чіткіше визначила б права та обов'язки зазначених надавачів медичних послуг як суб'єктів страхування.

3) На наш погляд у роботі було б доречно приділити більше уваги дослідженню особливостей розрахунку базового тарифу та його правової обґрунтованості при страхуванні професійної відповідальності медичних працівників (Розділ 2 п.2.3. «Сутність та ознаки страхування професійної відповідальності медичних працівників»).

**Рецензент: Святошнюк Арина Леонідівна**, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ОНУ імені І. І. Мечникова.

*Зауваження та рекомендації:*

1) Розділ 3 «Зарубіжний досвід правового регулювання страхових відносин у сфері надання медичних послуг» присвячений дослідженню особливостей правового регулювання медичного страхування в Великій Британії, Франції та Німеччині. На нашу думку, зазначений вище аналіз досвіду організаційно-правових форм страхової медицини не варто обмежувати традиційними формами, а представлена дисертаційна робота виграла б, якщо авторка більш ширше дослідила організацію страхового забезпечення в системах охорони здоров'я інших країн. З урахуванням викладеного під час публічного захисту дисертантці слід додатково пояснити вибір зазначеного переліку країн для проведення дослідження.

2) В дисертаційному дослідженні в Розділі 2 п. 2.3 «Сутність та ознаки страхування професійної відповідальності медичних працівників» при вивченні цивільно-правового регулювання страхування відповідальності медичних працівників доцільно було б навести приклади аналізу національної та міжнародної судової практики, що б збагатило та надало довершеності дисертаційному дослідженню.

3) В дисертації запропоноване визначення договору добровільного медичного страхування «за яким одна сторона (страховик) зобов'язується за обумовлену договором плату (страхову премію), що в обов'язковому порядку сплачується іншою стороною (страхувальником), організувати та фінансувати одноразово або періодично обумовлену договором суму (страхову суму) за надані медичні та інші послуги, що надаються фізичним особам відповідно до узгодженої страхової програми, яка становить невід'ємну частину цього договору» (с.16). Досліджуються предмет та об'єкт договору ДМС (с. 93-95). В



той же час, бажано при публічному захисті більш докладно обґрунтувати свою думку щодо предмету договору ДМС, при умові, що новим Законом України «Про страхування» від 18.11.2021 р. № 2751-ІХ предмет договору страхування визначається як «передача страхувальником за плату ризику, пов'язаного з об'єктом страхування, страховику на умовах, визначених договором страхування або законодавством України».

**Опонент: Булеца Сібілла Богданівна**, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

*Зауваження та рекомендації:*

1) В ході дослідження авторка на с. 47 робить висновок, що під медичною послугою розуміється не стільки результат або окрема дія, а комплекс дій – діяльність, що спрямована на покращення фізичного і психічного стану людського організму і яку виконують суб'єкти, що отримали ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, через професійно підготовлених медичних працівників відповідно до їх спеціалізації. До того ж майнове вираження медичної послуги є завжди, а ось вартість медичної послуги не може слугувати критерієм правового визначення. Більшість авторів підтримують позиції, що медична послуга завжди має вартісний елемент, а медична допомога немає. На мою думку не можна розмежовувати ці два поняття по майновому критерію, тому, що мета єдина поліпшення стану здоров'я пацієнта. Тому важко погодитися з таким твердженням, оскільки не можна медичну послугу визначити лише за майновим критерієм, оскільки медична консультація може бути проведена і безкоштовно, а комплекс дій про який згадує авторка дуже вузький, відсутні дії з надання психологічної, профілактичної допомоги. Наприклад, Урядом схвалено постанову 05 вересня 2023 р. № 1034, якою внесено зміни до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики стосовно здійснення реабілітаційної допомоги. Хотілося б почути думку авторки з цього приводу?

2) Новий Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 р. № 1909-ІХ, який набрав чинності із 19.12.2021 року, вводиться в дію із 01.01.2024 року, не 9 містить поділу страхування на його обов'язкову та добровільну форми та запроваджує перехід від видів до класів страхування. Перехід на класи страхування необхідний для імплементації в Україні низки європейських підходів. В той же час вся дисертаційна робота побудована через дослідження



обов'язкової та добровільної форм страхування. З урахуванням викладеного, під час публічного захисту дисертантці слід додаткового пояснити та аргументувати наявність зазначених форм медичного страхування в дисертаційному дослідженні.

3) Авторка в дисертаційній роботі запропонувала виділяти такі основні функції медичного страхування, як ризикова (яка виражається у механізмі передачі ризиків страховикові), компенсаційна, функція перерозподілу соціального та національного доходу. Зазначу, що разом з цим представляється, що таких функцій значно більше, а названі – визначають загальне коло основних напрямів медичного страхування, мабуть потрібно виділяти ще функцію економічного накопичення, інвестиційну (функцію сприяння розвитку економіки за рахунок залучення коштів страхувальників), попереджувальну (попередження виникнення страхових випадків, що мають негативні наслідки як для застрахованих осіб, так і для страховиків). Хотілося б почути думку авторки з цього приводу.

4) Авторка на сторінці 125 дис. зазначає, що на підставі розроблених теоретичних висновків запропоновано ввести до ЦК України положення щодо відшкодування шкоди, завданої здоров'ю, яке зазначало б, що таке відшкодування має здійснюватися за правилами «деліктної відповідальності», навіть у випадках, коли шкода була завдана внаслідок виконання договору. На жаль, в роботі відсутні чіткі пропозиції внесення змін до цивільного законодавства. Необхідно уточнити, у яку статтю необхідно вносити зміни та обґрунтувати їх?

5) Пропонується доповнити ст. 982 ЦК України «Істотні умови договору страхування» частиною 2 у такій редакції: «Страховий інтерес – це усвідомлена потреба страхувальника або іншої особи, визначеної у договорі страхування, у страхуванні ризиків, пов'язаних з життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням, з володінням, користуванням і розпорядженням майном, з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі». Вважаю, що все таки, коли мова йде про страховий інтерес в медицині, то потреба не може визначатися лише у страхуванні ризиків, але має бути визначена у встановлення охорони та захисту належного предмету та визначатися сукупністю зовнішніх умов буття такої особи і виражена у її діях, спрямованих на задоволення цієї потреби шляхом укладення відповідного договору страхування. Яка думка з цього твердження дисертантки?



6) Аналіз зарубіжного досвіду в Розділі 3 «Зарубіжний досвід правового регулювання страхових відносин у сфері надання медичних послуг» показує, як зазначає дисертантка, що найефективнішою моделлю відшкодування шкоди життю та здоров'ю пацієнтам при здійсненні медичної діяльності є страхування цивільної відповідальності безпосередньо медичних працівників за участю професійних об'єднань та без залучення бюджетних коштів. Найважливішим у рамках питання, що досліджується, є те, що «лікарняні каси» страхують випадки заподіяння шкоди пацієнтам. Раніше в Розділі 2 п. 2.3 на с. 122, дисертантка зазначала: «вбачається, що в Україні необхідно одночасно із запровадженням страхування професійної відповідальності вирішити питання про створення саморегулятивних організацій у медицині». Але при визначенні перспективи створення саморегулятивних організацій у медицині, чітко не окреслено механізми впровадження страхування відповідальності медичних працівників з залученням таких організацій.

7) При дослідженні питання страхування професійної відповідальності медичних працівників у Розділі 2 «Особливості окремих видів страхових правовідносин у сфері надання медичних послуг» п. 2.3 «Сутність та ознаки страхування професійної відповідальності медичних працівників» дисертантка стверджує «специфічна риса страхування професійної відповідальності медичних працівників має вираз у тому, що у договорі страхування можуть міститись інші спеціальні умови. Зокрема, умова про франшизу. Дисертантка в дисертації зазначила, що використання франшизи під час укладання договору страхування професійної відповідальності медичного працівника має виключатися (с. 116, 169 дис.). На мою думку, це твердження потребує додаткового обґрунтування, оскільки медична франшиза — це можливість використовувати готовий бізнес у галузі охорони здоров'я. Коли ви купуєте франшизу, ви отримуєте доступ до відомого бренду, перевірених бізнес-практик, допомоги та знань, необхідних для ефективного ведення клініки. А страхування професійної відповідальності передбачає, що згідно з договором страхування страховик зобов'язується виплатити страхувальнику компенсацію за позовом третьої сторони за шкоду, заподіяну їй страхувальником через необережність або помилку під час виконання ним своїх професійних обов'язків. Виникає питання, яким чином ці два поняття пов'язані між собою, або чи можна вимагати більше компенсації від бренду, який має кращу репутацію? Разом з тим не розглянутим залишається поняття «франшиза» при медичному страхуванні та відсутні достатні аргументи щодо умови її відсутності у відповідних договорах.



**Опонент: Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна**, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

*Зауваження та рекомендації:*

1) В Розділі 1 «Теоретико-методологічні основи цивільно-правового регулювання у сфері надання медичних послуг» п. 1.1 «Гене́за становлення та розвитку медичного страхування в Україні» представлена періодизація історії медичного страхування, а за критерій поділу взято розвиток законодавства та права України (с. 34). Слід зауважити, що загалом історію медичного страхування поділяють на етапи розвитку залежно від конкретної історичної події, що відбулась на території сучасної України, навіть тоді, коли її території були в складі інших держав. Таким чином, при публічному захисті, було б слушним додатково аргументувати обраний критерій поділу та представлену періодизацію.

2) В п 1.2 «Співвідношення понять «медична послуга» та «медична допомога»» Розділу 1 «Теоретико-методологічні основи цивільно-правового регулювання у сфері надання медичних послуг» представлено власне трактування медичної послуги як діяльності, «що спрямована на покращення фізичного і психічного стану людського організму і яку виконують суб'єкти, що отримали ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, через професійно підготовлених медичних працівників відповідно до їх спеціалізації» (с. 47), що в свою чергу відрізняється від визначення поняття медичної послуги у Законі України від «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801. На с. 35–36 дисертантка наводить три основні підходи до розуміння категорії «послуга». Проте, обирає один з них – розуміння послуги як діяльності, апелюючи до ст. 901 Цивільного кодексу України («Договір про надання послуг»). З урахуванням викладеного, автору слід пояснити чому медичну послугу слід розуміти виключно як діяльність, а не дію або благо та аргументувати відмінності у власному визначенні «медичної послуги» з визначенням представленим діючим законодавством.

3) Додаткового пояснення потребує авторська позиція щодо визначення у Розділі 2 «Особливості окремих видів страхових правовідносин у сфері надання медичних послуг» в п. 2.1 «Особливості правового регулювання обов'язкового медичного страхування» категорій осіб, які підлягають обов'язковому особистому страхуванню, їх прав та обов'язків на прикладі аналізу деяких законів, які регулюють питання професійної діяльності медичних працівників.



Відповідно виникає питання, дослідження яких ще професійних груп дозволяє зробити висновок: «На розглянуті види обов'язкового страхування дія актів цивільного законодавства не поширюється, здебільшого вони регулюються нормами права соціального забезпечення (спеціальними нормами)» (с. 80).

4) При дослідженні питань щодо договору добровільного медичного страхування у Розділі 2 «Особливості окремих видів страхових правовідносин у сфері надання медичних послуг» п. 2.2 «Цивільно-правова характеристика договору добровільного медичного страхування», автором досліджуються ознаки договору добровільного медичного страхування (с. 94) та особливий склад учасників, до яких відносяться страховики, страхувальники, застраховані та заклади охорони здоров'я. В той же час, дисертантка, заперечує вживання конструкції «заклади охорони здоров'я», а «для коректнішого визначення суб'єкту добровільного медичного страхування, пропонуємо вживати формулювання «надавачі медичних послуг»» (с. 100). Проте, було б слушним навести додаткові аргументи зазначеної пропозиції.

5) Розділ 3 «Зарубіжний досвід правового регулювання страхових відносин у сфері надання медичних послуг» присвячений дослідженню медичного страхування в Німеччині, Франції та Великобританії та можливостям впровадження медичного страхування в Україні з урахуванням досвіду цих країнах. В той же час, слід зауважити, що системи організації охорони здоров'я з використанням механізмів медичного страхування набули поширення в більшості країн світу. Заслуговують уваги національні особливості організації сфери охорони здоров'я Скандинавських країн, Японії, Ізраїлю та ряду інших країн.

У дискусії взяли участь присутні на захисті:

**Голова ради: Миколенко Олександр Іванович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного та господарського права Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.** Дисертаційне дослідження Василевської Надії Станіславівни містить нові положення у сфері цивільно-правового регулювання страхових відносин у сфері надання медичних послуг в Україні. Дисертація ґрунтується на комплексному застосуванні загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження, відповідно до завдань та мети дослідження, з урахуванням визначених предмета та об'єкта дослідження. Результати та висновки дисертації були апробовані належним чином. Робота відповідає усім вимогам.



Здобувачка, безсумнівно, заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

**Рецензент: Святошнюк Арина Леонідівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.** Арина Леонідівна підтримала здобувачку, зазначила, що обрана тема дисертації є актуальною. Також рецензент зазначила, що дисертаційне дослідження виконано на високому науковому рівні, відповідає усім вимогам, результати дослідження можуть бути використані на практиці. Цікавим вважається комплексний погляд на медичне страхування: авторка проаналізувала відмінності соціального страхування та загальнообов'язкового державного страхування, сформулювала визначення медичного страхування, його ознаки та функції, визначила особливості договору добровільного медичного страхування та дослідила проблеми, пов'язані зі страхуванням відповідальності медичних працівників. Звертає на себе увагу представлене визначення «медичної помилки», та аналіз відшкодування шкоди, завданої здоров'ю, яке зазначало б, що таке відшкодування має здійснюватися за правилами «деліктної відповідальності», навіть у випадках, коли шкода була завдана внаслідок виконання договору. За підсумками ознайомлення з текстом дисертації та з урахуванням успішного захисту сьогодні авторка дисертаційної роботи Василевська Н.С. заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 – «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Рецензент: Клейменова Світлана Миколаївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.** Рецензент позитивно оцінила захист здобувачки. Відмічено, що дослідження є комплексним, були розглянуті різні аспекти та особливості страхових відносин в сфері надання медичних послуг в Україні. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у науці, на основі них можуть бути розроблені нові наукові положення з удосконалення цивільно-правового регулювання відповідних суспільних відносин. Авторка дисертації детально розглядає цивільно-правові аспекти страхових відносин у сфері медичного обслуговування, систематизуючи та аналізуючи законодавчий базис, який регулює цю сферу. Висвітлення ключових понять, таких як медична послуга, медичне страхування, страховий випадок, страховий інтерес, договір



добровільного медичного страхування надає змогу чітко визначити та розуміти особливості правового статусу учасників відносин у цій галузі медичного страхування. Авторка обґрунтовано висвітлює проблеми та прогалини у діючому законодавстві та вказує на можливі шляхи його удосконалення.

За підсумками ознайомлення з текстом дисертації та з урахуванням успішного захисту сьогодні, я вважаю, що дисертація Василевської Н.С. на тему: «Цивільно-правове регулювання страхових відносин у сфері медичних послуг» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Авторка роботи – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 – «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Опонент: Булеца Сібілла Богданівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права та процесу, Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».** Сібілла Богданівна надала позитивну оцінку дисертаційному дослідженню та виступу здобувачки. Підкреслила, що обрана тема дисертації є дуже актуальною. Робота виконана на високому теоретичному та практичному рівнях, дослідження є комплексним, були розглянуті різні аспекти та особливості цивільно-правового регулювання страхових відносин у сфері медичних послуг. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у науковій діяльності, на основі яких можуть бути розроблені нові наукові положення з удосконалення забезпечення та гарантії права на якісну та доступну медичну допомогу. Здобувачка Василевська Надія Станіславівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

**Опонент: Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».** Опонент зазначила, що здобувачка повною мірою оволоділа методологією цивільно-правових досліджень: у роботі використаний «широкий арсенал» загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Авторські висновки та пропозиції є ґрунтовними та достовірними. Усі поставлені у Вступі завдання були виконані



в процесі дослідження, зазначена мета була досягнута. Дисертаційне дослідження було виконано з дотриманням усіх вимог щодо форми та змісту роботи. Василевська Надія Станіславівна заслуговує на присвоєння ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Результати голосування про присудження ступеня доктора філософії Василевській Надії Станіславівні:

подано голосів – 5:

«за» – 5,

«утримались» – немає,

«проти» – немає.

На підставі результатів голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 41.081.2023 присуджує Василевській Надії Станіславівні ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Голова спеціалізованої  
вченої ради



Олександр Миколенко

Підпис громад. *Олександр Миколенко*  
посада *голова вченої ради*  
**ЗАВІРЯЮ:**  
Проректор ОНУ імені І. І. Мечникова  
*Запорожченко О. В.*

